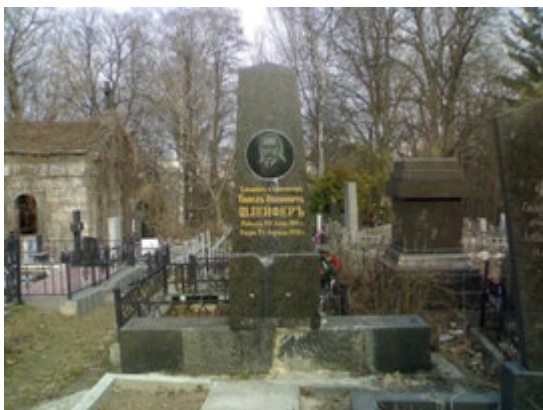

**Будинок Другої київської чоловічої гімназії
(бульвар Тараса Шевченка, 18)**

Будинок Другої київської чоловічої гімназії – це будівля, у якій працювали й навчалися відомі діячі науки й культури, громадсько-політичного та державного життя. Зведений за проектом П. І. Шлейфера в 1856 році. Вважають також що в проектуванні брав участь архітектор О. Беретті. Споруда збереглася до наших днів, хоча й була добудована в 1958–1961 роках.

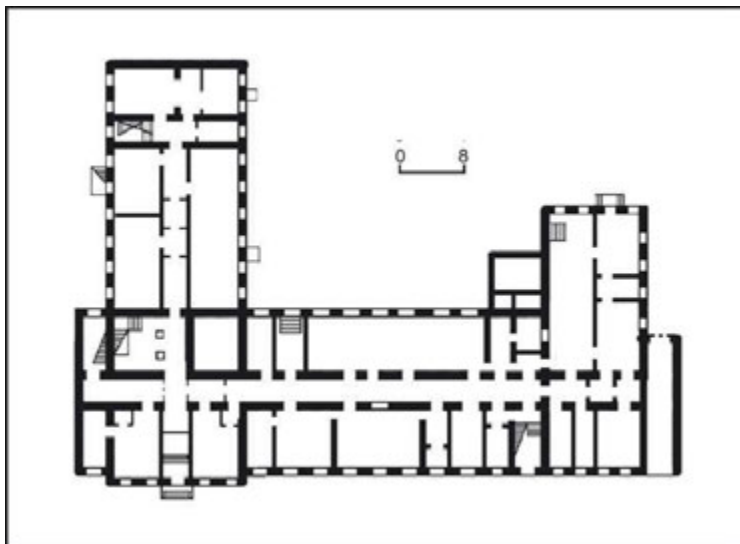

Могила П. Шлейфера

О. Беретті

Чотириповерхова, цегляна, тинькована, у плані П-подібна, з'єднана переходами з новими корпусами. Планування коридорного типу з двобічним розташуванням приміщень.

Перекриття плоскі, вестибюля та проїзду – склепінчасті. Дах чотирихилий із бляшаною покрівлею. Оформлена в стилі пізнього класицизму. Композиція чолового довгого фасаду рівномірно-ритмічна, асиметрична. Вертикальні членування виявлено майже центральним невеликим ризалітом на п'ять віконних осей, акцентованим імітацією в тиньку горизонтального рустування стіни на рівні всіх поверхів, та плоскими лопатками в простінках вікон. Бічні лопатки першого поверху рустовано. Головні горизонтальні членування – карнизи двох нижніх поверхів, гладенькі фризіві смуги другого та четвертого й міжповерхові гурти на рівні двох верхніх поверхів. Їх доповнюють гурти під вікнами другого поверху, які перериваються лопатками в простінках. Цоколь облицьовано гранітом. Віконні прорізи другого поверху з півциркульними перемичками та прямокутні віконні прорізи інших поверхів облямовано профільованими лиштвами, на другому й третьому поверхах увінчано горизонтальними сандриками. Півциркульну арку в завершенні отвору проїзду в правому крилі оформлено рустованим архівольтом.

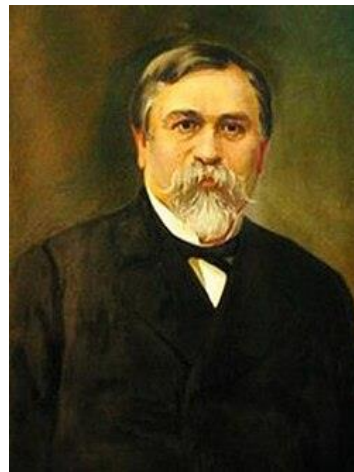
Будинок – зразок архітектури навчального закладу другої половини XIX ст.

У 1856–1920 роках у цьому будинку містилася Друга чоловіча гімназія, яку 1 серпня 1856 року було переведено саме сюди.

Первісний вигляд гімназії

Навчальний заклад був розрахований на 200 вихованців. Станом на 1896 рік тут навчалось 738 учнів. Почесними попечителями гімназії були відомі підприємці й меценати Ф. Терещенко (1881–1893), М. Шестаков (з 1896 р.). У цьому приміщенні в гімназії працювали відомі діячі науки й культури, громадсько-політичні, державні та церковні діячі.

Ф. Терещенко

У 1859 році на подвір'ї побудовано дерев'яну гімнастичну залу (згоріла 1880 р.). Зі збільшенням кількості учнів постала потреба побудови нових навчальних і допоміжних приміщень. У 1870–1872 роках до первісного об'єму на лінії чолового фасаду з боку вул. Володимирської було прибудовано двоповерховий корпус завдовжки 8,5 сажнів. У 1881–1882 роках до головного корпусу з двору зведено двоповерхову цегляну прибудову, у 1884–1885 роках – двоповерхову цегляну прибудову до головного корпусу на лінії чолового фасаду із західного боку. У 1885 році було здійснено прибудову до флігеля,

у якому містилися квартири директора та інспектора гімназії. У 1886–1887 роках на другому поверсі прибудови з боку двору влаштовано домову церкву, іконостас якої та внутрішнє облаштування виконано коштом почесного попечителя гімназії, раніше згаданого Ф. Терещенка. 2 листопада 1887 року храм освячено в ім'я Олександра Невського.

Церква

Зала

Навчальний клас

Серед учнів і випускників гімназії – громадський діяч Т. Рильський, архітектор В. Осмак, історик-педагог М. Стороженко, композитор Р. Глієр, історик Д. Багалій, засновник Міського музею М. Біляшівський, художник В. Орловський, математик О. Шмідт, поет та етнограф П. Чубинський (йому як автору Державного гімну України на фасаді будинку встановлено меморіальну дошку). У гімназії викладали письменник, біограф Т. Шевченка М. Чалий, економіст І. Вернадський (батько академіка В. Вернадського), художник

І. Сошенко і ще дуже багато відомих особистостей. Зупинимося на найвідоміших із них.

Т. Рильський

В. Орловський

Володимир Донатович Орловський (1842–1914) – художник, академік Імператорської академії мистецтв (з 1874 р.). Навчався в гімназії в 1855–1860 роках.

Тадей Розеславович Рильський (1841–1902) – етнограф, культурно-просвітницький діяч, член київської Старої громади. Закінчив гімназію 1858 року.

В. Осмак

Василь Олександрович Осмак (1870–1942) – український учений і архітектор, професор Київського політехнічного інституту та Київського

інституту будівництва і архітектури, багато проектів якого втілено в Києві, зокрема стадіон «Динамо» і набережна Дніпра.

М. Стороженко

Р. Глієр

Рейнгольд Моріцович Глієр (1875–1956) – композитор, диригент, педагог, народний артист СРСР (з 1938 р), професор (1913–1920, з 1914 р. – директор) Київської консерваторії. Закінчив гімназію 1894 року.

Микола Володимирович Стороженко (1862–1942) – історик, письменник, педагог, громадський діяч; директор Міністерської жіночої гімназії в Києві (1904–1920), Першої Київської чоловічої гімназії (1909–1915). Закінчив гімназію із золотою медаллю 1862 року.

Д. Багалій

М. Біляшівський

Микола Федотович Біляшівський (1867–1926) – археолог, етнограф, мистецтвознавець, музеєзнавець, культурно-громадський діяч, почесний академік Української державної академії мистецтв (з 1918 р.), академік Української академії наук (з 1919 р.); директор Київського художньо-промислового і наукового музею (1902–1923). Закінчив гімназію 1887 року.

Дмитро Іванович Багалій (1857–1932) – історик, краєзнавець, громадсько-політичний діяч, академік Української академії наук (з 1918 р.); ректор Харківського університету (1906–1910), міський голова Харкова (1914–1917), перший голова Історико-філологічного відділу Української академії наук (1918–1920), голова науково-дослідної кафедри історії України Всеукраїнської академії наук (з 1921 р.), директор створеного на її основі Науково-дослідного інституту української культури (1930–1932), директор Інституту Тараса Шевченка (1926–1932). Навчався в гімназії з п'ятого класу (1872–1876), закінчив із золотою медаллю.

О. Шмідт

П. Чубинський

Павло Платонович Чубинський (1839–1884) – етнограф, письменник, громадський діяч, член київської Старої громади. Народився на хуторі поблизу Борисполя на Київщині. Навчався в гімназії в 1852–1858 роках. У 1861 році закінчив Санкт-Петербурзький університет. За «українську діяльність» 1862 року висланий в Архангельськ, де перебував до 1869 року. У 1869–1870 роках очолював етнографічно-статистичні експедиції з вивчення України, Білорусії та Молдови (Бессарабії). Матеріали цих досліджень видані за редакцією П. Чубинського в 7-ми томах. Був секретарем і заступником Південно-Західного відділу Російського географічного товариства (м. Київ; 1873–1876). Після Емського указу висланий з України, у 1876–1879 роках працював у Санкт-Петербурзі. Автор збірки віршів «Сопілка Павлуся» (1871). Помер після важкої хвороби в Борисполі. Автор вірша «Ще не вмерла Україна...» (1862), який став національним та державним гімном українського народу.

У 1993 році на фасаді будівлі встановлено бронзову меморіальну дошку з барельєфним зображенням П. Чубинського.

Отто Юлійович Шмідт (1891–1956) – математик, астроном, геофізик, дослідник Півночі, академік Всеукраїнської академії наук (з 1934 р.) та Академії наук СРСР (з 1935 р.), Герой Радянського Союзу (1937); директор Геофізичного інституту АН СРСР (1937–1949). Навчався й закінчив гімназію із золотою медаллю в 1907–1909 роках.

І. Вернадський

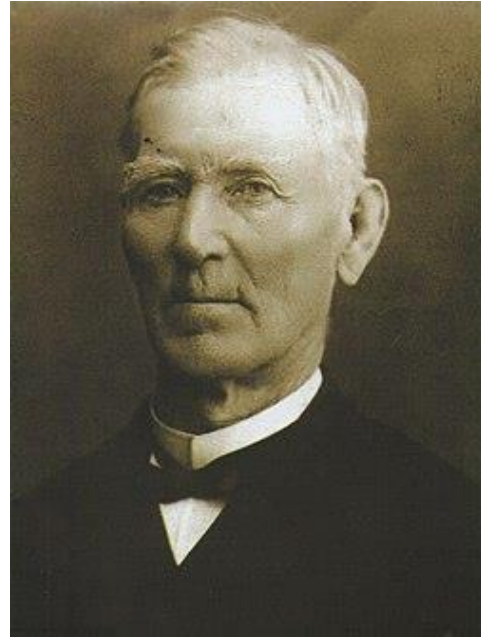
В. Войно-Ясенецький (святитель Лука Кримський)

Іван Васильович Вернадський (1821–1884) – економіст, публіцист, видавець, громадський діяч. Батько академіка Володимира Вернадського, дід історика та правознавця Георгія Вернадського.

Лука (світське ім'я – Валентин Феліксович Войно-Ясенецький; 1877–1961) – церковний діяч, лікар; архієпископ Кримський і Сімферопольський (з 1946 р.); місцевошанований святий (з 1996 р.). Закінчив гімназію 1896 року.

І. Сошенко

М. Чалий

Іван Максимович Сошенко (1807–1876) – художник-живописець, під час навчання в Імператорській академії мистецтв сприяв викупу Т. Шевченка з кріпацтва (1838). Викладав каліграфію та малювання з 1856 року.

Михайло Корнійович Чалий (1816–1907) – літературознавець, журналіст, педагог, громадський діяч, автор першої в українському літературознавстві праці, присвяченої біографії та творчій спадщині Т. Шевченка, з яким був особисто знайомий з 1859 року. Працював учителем словесності, інспектором гімназії в 1852–1861 роках, у 1859–1860 роках брав участь у створенні недільної школи при ній. У 1861 році – один з організаторів похорону Т. Шевченка в Україні, за що був звільнений з навчального закладу і відправлений в Білу Церкву директором гімназії.

У 1860-х роках директором гімназії був І. І. Слепушкін, співробітник М. І. Пирогова, один з керівників недільних шкіл. У 1868 Київську другу гімназію закінчили четверо друзів: В. І. Щербина, В. П. Науменко, Я. М. Шульгін та І. М. Каманін. На роки їхнього навчання, за спогадами В. Щербини, припадає викладання в гімназії М. Драгоманова, П. Житецького, О. Самчевського, А. Юркевича, М. Владимирського-Буданова, Н. Тумасова: «Ці вчителі зацікавлювали учнів українською старовиною, у вільні часи навіть

читали в класі українські літописи». М. Драгоманов у 1864 році отримав знання приват-доцента і писав магістерську дисертацію.

У роки Першої світової війни в навчальних приміщеннях гімназії було розміщено військовий госпіталь на 29 палат. А після революції, у 1917 році, у цій будівлі розмістили Міністерство продовольства.

Зі встановленням радянської влади в будинку розташували партшколу.

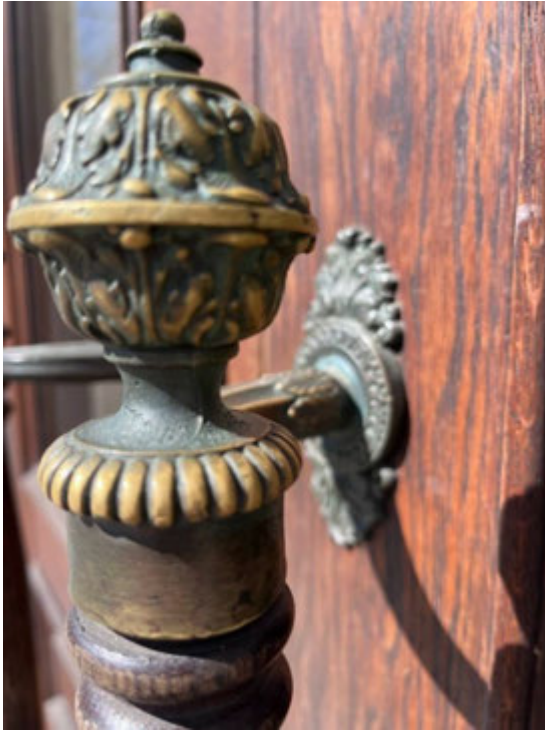
З початку жовтня 1941 року до листопада 1943-го, під час окупації міста фашистськими військами, цей будинок був місцем перебування центрального апарату та голови Міської управи Києва, обраних 20 (за іншими даними 21) вересня 1941 року на зборах громадянства Києва.

У післявоєнний час там спершу містилося Міністерство освіти УРСР, а згодом – телефонна станція. Зараз це будівля Укртелекому.

На світлинах бачимо сучасний вигляд будівлі.

Джерела та література

Друг, О. 2013. Вулицями старого Києва. Львів.

Друг, О., Малаков, Д. 2004. Особняки Києва. Київ.

Друга чоловіча гімназія 2-ї пол. 19 ст., в якій працювали і навчалися відомі діячі науки і культури, громадсько-політичного і державного життя. URL: https://pamyatky.kiev.ua/streets/shevchenka-bulv/druga-cholovicha-gimnaziya-2-yi-pol-19-st_-v-yakiy-pratsyuvai-i-navchalisya-vidomi-diyachi-nauki-i-kulturi-gromadsko-politichnogo-i-derzhavnogo-zhittya.

Освіта для різночинців. Історія Другої київської гімназії. URL: <https://kievinform.com/archives/4780>.

Путівник по культурній спадщині Києва. URL: <http://kyiv-heritage-guide.com/page/shevchenka-tarasa-bulvar#18>.

*Ольга Борисюк
лектор І категорії
Музею історії Десятинної церкви*